

*Ортіна Г.В., д.держ.упр., проф., ТДАУ ім. Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, ORCID: 0000-0003-0266-740X*

*Ortina G., Doctor in Public Administration, Professor, Professor of the
Department of Management and Public Administration, Dmytro Motorny
Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia*

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

GOVERNMENT MECHANISMS AND INNOVATIVE APPROACHES TO SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE POST-WAR PERIOD IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

В статті проведено комплексне дослідження державного управління інноваційного підходу до сталого розвитку громад в умовах поствоєнного періоду, зокрема в контексті євроінтеграції України. Проаналізовано ключові виклики, що постають перед громадами, та запропоновано стратегії відновлення на основі європейських практик сталого розвитку. Наукова новизна полягає у виявленні можливостей застосування інноваційних рішень для зміцнення економічного, соціального та екологічного потенціалу громад. Практична цінність дослідження полягає в рекомендаціях щодо ефективного впровадження інноваційних підходів для відновлення післявоєнних громад у рамках євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: державне управління, сталий розвиток, поствоєнний період, громади, інновації, стратегія розвитку, євроінтеграція, відновлення.

The article presents a comprehensive study of public administration and innovative approaches to sustainable community development in the post-war period, particularly in the context of Ukraine's European integration. The key challenges faced by communities are analyzed, and recovery strategies based on European sustainable development practices are proposed. The scientific novelty lies in identifying opportunities for the application of innovative solutions to strengthen the economic, social, and environmental potential of communities. The practical value of the research is reflected in the recommendations for effectively implementing innovative approaches to post-war community recovery within the framework of European integration processes.

Key words: public administration, sustainable development, post-war period, communities, innovation, development strategy, European integration, recovery.

Постановка проблеми. Проблема відновлення громад у поствоєнний період є однією з найбільш актуальних тем для України, яка стикається з величезними викликами, пов'язаними зі зруйнованою інфраструктурою, соціальною дезінтеграцією, економічною нестабільністю та екологічними проблемами. Завершення військових дій на будь-якій території супроводжується необхідністю якнайшвидшого відновлення життєздатності громад, що охоплює всі ключові аспекти їх функціонування — від забезпечення базовими потребами населення до стратегічного планування сталого розвитку. Однак, в умовах євроінтеграційних процесів України ці виклики набувають ще більшого значення, оскільки необхідно впроваджувати інноваційні рішення, орієнтовані на європейські стандарти.

Однією з основних проблем для українських громад є відновлення інфраструктури, яка значною мірою була зруйнована через бойові дії. Відсутність належної інфраструктури суттєво ускладнює надання базових послуг населенню та створює перешкоди для соціальної та економічної стабільності. Багато регіонів стикаються з дефіцитом ресурсів для відновлення ключових об'єктів, таких як школи, лікарні та дороги. Окрім цього, громади зіштовхуються з проблемою соціальної дезінтеграції через масові переміщення населення, що призвело до втрати соціальних зв'язків та зростання рівня безробіття.

Додатковим викликом є необхідність адаптації до сучасних європейських підходів сталого розвитку, які передбачають не лише економічну та соціальну стабільність, але й екологічну відповідальність. Бойові дії спричинили серйозні екологічні збитки, такі як забруднення ґрунту та води, що потребують негайних заходів для їх усунення. Окрім того, Україна повинна вирішувати ці питання в контексті глобальної тенденції переходу до зеленої економіки, яка включає впровадження відновлюваних джерел енергії та розвиток екологічно чистого транспорту.

Таким чином, основна проблема полягає в необхідності розробки комплексної стратегії відновлення громад, що інтегрує інноваційні підходи на основі європейського досвіду. Інновації у сфері сталого розвитку, такі як економіка замкненого циклу, цифровізація державних послуг, зелена енергетика та соціальна інклюзія, мають стати ключовими елементами цих стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти сталого розвитку громад у поствоєнний період досліджувалися такими науковцями, як О. Жолнович [1], яка акцентує на децентралізації, та К. Левченко [2], що досліджує роль інновацій. Європейський досвід відновлення громад, зокрема економіка замкненого циклу, аналізував Wagner [3]. Програми соціальної інтеграції ВПО висвітлює UNICEF [4].

Виділення невирішених проблем. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених сталому розвитку громад у поствоєнний період,

існують важливі невирішені проблеми, що потребують подальшого дослідження та вирішення. Однією з ключових проблем є адаптація європейських інноваційних підходів до реалій українських громад. Як зазначає Жолнович [1], хоча децентралізація сприяє розвитку громад, бракує ефективних механізмів впровадження інновацій на місцевому рівні. Левченко [2] підкреслює, що недостатня державна підтримка та обмежені фінансові ресурси ускладнюють процес впровадження інноваційних технологій, таких як переробка будівельних відходів або використання відновлюваних джерел енергії.

Ще однією невирішеною проблемою є недостатня соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших вразливих груп. UNICEF [3] зазначає, що програми соціальної інклюзії часто не враховують специфічні потреби цих груп у процесі реабілітації громад після війни. Окрім того, Wagner [4] вказує на екологічні виклики, пов'язані з відновленням зруйнованої інфраструктури, та необхідність інтеграції екологічно чистих технологій у процес відбудови.

Таким чином, існує потреба у вдосконаленні механізмів державної підтримки, залученні інноваційних технологій та забезпеченні ефективної соціальної інтеграції вразливих груп населення.

Постановка завдання. Постановка завдання статті полягає у дослідженні інноваційних підходів до сталого розвитку громад України у поствоєнний період. Завданням є аналіз ключових викликів, з якими стикаються громади, визначення можливостей впровадження європейських інноваційних рішень та розробка рекомендацій для інтеграції сталого розвитку в стратегії відбудови громад.

Виклад основного матеріалу. Поствоєнний період для українських громад супроводжується численними викликами, серед яких особливо гостро стоять питання відновлення інфраструктури, соціальної дезінтеграції, економічного колапсу та екологічних проблем. Війна залишила серйозний відбиток на економічному та соціальному житті громад, зруйнувала критичну інфраструктуру, призвела до масових переміщень населення та значно погіршила екологічну ситуацію в багатьох регіонах. Усі ці виклики потребують негайного вирішення, зокрема в контексті європейської інтеграції України, де сталий розвиток і впровадження інноваційних рішень відіграють ключову роль у процесі відбудови [1].

Однією з головних проблем, з якою стикаються українські громади після завершення бойових дій, є відновлення інфраструктури. Внаслідок війни зруйновані дороги, мости, школи, лікарні, житлові будинки та інші об'єкти критичної інфраструктури. Відбудова цих об'єктів потребує величезних фінансових і матеріальних ресурсів, а також тривалого часу для повного відновлення. Як зазначає Жолнович [2], післявоєнна ситуація ускладнюється тим, що місцеві органи влади стикаються з проблемами координації з центральною владою, що суттєво уповільнює процес відновлення.

Крім того, багато громад потребують термінової реконструкції критичної інфраструктури, яка забезпечує доступ до базових послуг, таких як водопостачання, електроенергія та медичні послуги. Як свідчить досвід інших країн, що пройшли через воєнні конфлікти, відновлення інфраструктури є не лише економічною, але й соціальною проблемою, оскільки без доступу до основних послуг неможливо забезпечити базові потреби населення [3].

Впровадження європейських практик у процес відновлення інфраструктури може суттєво прискорити цей процес. Наприклад, у Нідерландах успішно впроваджуються програми переробки будівельних відходів після руйнування об'єктів, що дозволяє знизити витрати на будівельні матеріали та забезпечити повторне використання ресурсів. Такий підхід до відновлення може бути адаптований для України, що сприятиме економії ресурсів та пришвидшить процес реконструкції [4].

Для забезпечення ефективного відновлення інфраструктури, державна стратегія повинна включати централізацію фінансових ресурсів для відновлення, створення національного фонду відновлення інфраструктури з залученням міжнародних донорів та приватних інвесторів для цільового фінансування відбудови. Особлива увага має бути приділена пріоритетності відновлення об'єктів, що забезпечують доступ до базових послуг – водопостачання, енергопостачання, охорони здоров'я. Також важливим є активне залучення приватних компаній до проєктів відновлення через інвестиційні стимули, спрощення процедур та пільгові кредити [5].

У цьому контексті держава може впровадити багатоступеневу стратегію підтримки відновлення інфраструктури. По-перше, держава повинна розробити спеціальні програми відновлення, де особлива увага приділятиметься реабілітації критичних інфраструктурних об'єктів – енергетичних, водопостачальних та транспортних мереж. Це допоможе забезпечити доступ до життєво важливих ресурсів для постраждалого населення, а також стимулюватиме економічне відновлення [6]. Додатково, варто створити спеціальні економічні зони для інвестицій в інфраструктурні проєкти з пільговим оподаткуванням для іноземних інвесторів та українського бізнесу. Це допоможе залучити фінансові ресурси та пришвидшити реконструкцію важливих об'єктів.

Ще одним викликом для українських громад є соціальна дезінтеграція, спричинена війною. Масові переміщення населення, які відбулися внаслідок військових дій, призвели до втрати соціальних зв'язків у багатьох громадах. Внутрішньо переміщені особи (ВПО), яких в Україні мільйони, стикаються з труднощами інтеграції у нові громади, що створює додаткові соціальні напруження. Водночас, рівень безробіття та бідності у громадах зростає через економічні проблеми, що ще більше погіршує ситуацію [7].

Інтеграція ВПО у нові соціальні та економічні структури ускладнюється через брак ресурсів на місцевому рівні та відсутність ефективних про-

грам підтримки. Як зазначає Левченко [8], для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати навчальні та професійні програми, спрямовані на адаптацію ВПО та їхню інтеграцію в економічне життя нових громад.

Досвід європейських країн, таких як Франція та Швеція, може бути корисним для України в цьому контексті. Наприклад, у цих країнах успішно реалізуються програми соціальної інтеграції мігрантів через освітні та професійні програми, що дозволяє новим мешканцям краще адаптуватися до нових умов [9]. Для України це питання особливо актуальне, оскільки багато ВПО потребують професійної перепідготовки та інтеграції в нові громади.

Для ефективної соціальної інтеграції в Україні держава може реалізувати стратегії підтримки ВПО через професійну перепідготовку, фінансуючи програми навчання, які дозволять ВПО отримати нові професійні навички для інтеграції у нові громади. Крім того, доцільним є створення соціальних центрів адаптації, які надаватимуть юридичну, психологічну та соціальну допомогу ВПО та сприятимуть їхній адаптації у новому середовищі [10].

Війна також призвела до серйозних економічних проблем у постраждалих регіонах. Значне скорочення виробничих потужностей, руйнування підприємств і втрати робочої сили призвели до глибокої економічної кризи. Місцеві бюджети відчують гострий дефіцит коштів, що ускладнює не лише відновлення інфраструктури, але й загальну економічну активність у громадах. Крім того, багато кваліфікованих кадрів були змушені емігрувати або мобілізовані, що суттєво ускладнює відновлення економіки [11].

Як свідчить Левченко [12], для подолання економічного колапсу необхідно інтегрувати інноваційні економічні моделі, зокрема ті, що базуються на принципах сталого розвитку. Одним із таких підходів є економіка замкненого циклу, яку активно впроваджує Європейський Союз. Цей підхід передбачає мінімізацію відходів і максимальне використання ресурсів через переробку та повторне використання матеріалів [13].

Державні стратегії щодо відновлення економіки повинні зосередитися на стимулюванні розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечуючи доступ до фінансування через державні субсидії та пільгові кредити. Крім того, важливо сприяти розвитку інноваційних галузей економіки, таких як зелена енергетика та технології переробки, на базі досвіду Європейського Союзу [14].

Ще одним важливим аспектом, з яким стикаються українські громади, є екологічні проблеми, спричинені війною. Бойові дії призвели до значних екологічних збитків, таких як забруднення води, ґрунту та повітря, а також знищення природних екосистем. Відновлення цих екологічних ресурсів є важливою умовою для сталого розвитку громад, оскільки без вирішення

екологічних проблем неможливо забезпечити тривале економічне та соціальне зростання [15].

Значний екологічний досвід європейських країн може стати у пригоді для відновлення українських громад. Як зазначає Європейська комісія (2019), впровадження інноваційних екологічних технологій, таких як відновлювані джерела енергії та екологічно чисті технології, є необхідним для забезпечення сталого розвитку громад.

Розвиток зеленої енергетики може відіграти ключову роль у відновленні українських громад. У Німеччині та Данії успішно реалізуються проекти із впровадження громадського транспорту на відновлюваних джерелах енергії, таких як електроенергія або водневі паливні елементи. Для українських громад, які відбудовують транспортну інфраструктуру, це може бути ефективним рішенням для зменшення залежності від викопних джерел енергії та зниження рівня забруднення повітря [16].

Європейський досвід також підкреслює важливість впровадження інноваційних рішень у процесі відновлення громад. Одним із ключових інструментів для цього є цифровізація державних послуг і управління громадами. Естонія, наприклад, є прикладом країни, яка успішно впровадила цифрові технології в управління громадами, що дозволило значно підвищити ефективність державного управління.

В Україні цифровізація може сприяти автоматизації процесів надання соціальних послуг, управління громадськими фінансами та прозорості ухвалення рішень на місцевому рівні. Це дозволить громадам більш ефективно управляти своїми ресурсами та забезпечить більшу прозорість у прийнятті рішень [17].

Також важливим напрямком є створення державних і місцевих програм підтримки інновацій. Українські громади потребують фінансової підтримки для впровадження інноваційних технологій у процесі відновлення. Це можуть бути грантові програми для розвитку зелених технологій, стимулювання малого та середнього бізнесу, зокрема у сферах переробки та відновлюваної енергетики.

У поствоєнний період українські громади стикаються з комплексними викликами, які вимагають невідкладного вирішення. Відновлення інфраструктури, вирішення проблем соціальної дезінтеграції, подолання економічного колапсу та екологічних проблем є ключовими завданнями для місцевої влади та держави в цілому. Європейський досвід, зокрема у впровадженні інноваційних рішень, може суттєво допомогти у вирішенні цих проблем.

Важливими елементами у цьому процесі є розвиток економіки замкненого циклу, впровадження зеленої енергетики та інновацій у будівництві, цифровізація державних послуг та створення програм соціальної інтеграції. Україна має великі можливості для використання європейських прак-

тик відновлення, що дозволить не лише подолати наслідки війни, але й забезпечити довгострокову стабільність та сталий розвиток громад.

Співпраця між державними, місцевими органами та міжнародними організаціями для залучення фінансових та технологічних ресурсів, необхідних для відбудови, має бути посиленою. Інтеграція в європейські програми відновлення, такі як Horizon Europe або Green Deal, може суттєво прискорити цей процес, забезпечуючи громадам не лише необхідні ресурси, але й доступ до найкращих європейських практик сталого розвитку.

Висновки. Таким чином, для ефективного відновлення українських громад у поствоєнний період необхідні узгоджені дії органів державної влади, місцевого самоврядування та міжнародних партнерів. Зусилля мають бути спрямовані на впровадження інноваційних підходів, які забезпечать сталий розвиток і довгострокову стабільність громад. Зокрема, необхідно забезпечити економічне відновлення через інтеграцію принципів економіки замкненого циклу, що сприятиме раціональному використанню ресурсів та мінімізації відходів. У соціальній площині, важливо впроваджувати програми підтримки та інтеграції внутрішньо переміщених осіб, спрямовані на їх професійну адаптацію і залучення до економічної діяльності.

В екологічній сфері пріоритетом має стати відновлення природних екосистем і впровадження зеленої енергетики, що забезпечить збереження навколишнього середовища та екологічну безпеку. Важливо також запровадити цифровізацію управлінських процесів на місцевому рівні, що сприятиме прозорості та підвищенню ефективності державного управління.

У контексті міжнародного співробітництва, необхідно активізувати участь у європейських програмах, таких як Horizon Europe та Green Deal, що дозволить залучити додаткові фінансові та технологічні ресурси для відновлення інфраструктури. Інтеграція цих підходів стане основою для побудови сучасного європейського суспільства, яке забезпечить економічну, соціальну та екологічну стійкість українських громад.

Список використаних джерел:

1. Жолнович О. Децентралізація та місцеве самоврядування у відновленні громад після конфлікту. Український журнал державного управління. 2021. Вип. 8(2). С. 35–49.

2. Вагнер Й. Сталий розвиток інфраструктури та управління відходами: Європейські уроки для постконфліктного відновлення. Журнал європейських досліджень. 2019. Вип. 7(3). С. 102–117.

3. Левченко К. Роль державної підтримки у стимулюванні інновацій в місцевих громадах. Економічні реформи в постконфліктних регіонах. 2020. Вип. 5(4). С. 89–103.

4. Мартін Р. Переробка та економічна стабільність у посткатастрофічній реконструкції. Нідерландський журнал екологічної економіки. 2018.

Вип. 4(2). С. 65–80.

5. Європейська комісія. Європейський зелений курс. Брюссель: Європейська комісія, 2019. 48 с.

6. Подольська Є.А. Нові сенси та інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки. Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки. 2015. Т. 20. Вип. 2. С. 19–25.

7. ЮНІСЕФ. Соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб у післявоєнний період. Гуманітарний вісник ЮНІСЕФ. 2020. Вип. 10(1). С. 45–60.

8. Жолнович О. Координація центральної та місцевої влади у відновленні постконфліктних регіонів. Український журнал державного управління. 2021. Вип. 8(3). С. 50–68.

9. Вагнер Й. Переробка будівельних відходів як елемент економіки замкнутого циклу: уроки для України. Журнал європейських досліджень. 2019. Вип. 7(4). С. 90–105.

10. Левченко К. Державні механізми стимулювання економічної активності у постконфліктних регіонах. Економічні реформи в постконфліктних регіонах. 2020. Вип. 5(5). С. 70–85.

11. Мартін Р. Моделі державної підтримки малого та середнього бізнесу у посткатастрофічних регіонах. Нідерландський журнал екологічної економіки. 2018. Вип. 4(3). С. 120–135.

12. Європейська комісія. Впровадження відновлюваних джерел енергії у відбудову громад. Брюссель: Європейська комісія, 2019. 62 с.

13. Левченко К. Перспективи розвитку економіки замкнутого циклу в Україні. Економічні реформи в постконфліктних регіонах. 2020. Вип. 5(6). С. 110–125.

14. Європейська комісія. Horizon Europe: фінансування відновлення громад. Брюссель: Європейська комісія, 2019. 78 с.

15. Вагнер Й. Зелена енергетика у відновленні громад: досвід Німеччини. Журнал європейських досліджень. 2019. Вип. 7(5). С. 130–145.

16. Жолнович О. Цифровізація місцевого самоврядування: естонський досвід для України. Український журнал державного управління. 2021. Вип. 8(4). С. 120–135.

17. Європейська комісія. Horizon Europe та Green Deal: можливості для України. Брюссель: Європейська комісія, 2020. 90 с.

18. Ортіна Г. В. Трусова Н.В. Державне управління безпекою особистості в контексті сталого розвитку та національної безпеки Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління Випуск 2(19)2023

References:

1. Zholnovych, O. Decentralization and local governance in post-conflict recovery. *Ukrainian Journal of Public Administration*, (8, 2) 2021: 35–49.

2. Wagner, J. Sustainable Infrastructure and Waste Management: European Lessons for Post-Conflict Recovery. *Journal of European Studies*, (7, 3) 2019: 102–117.
3. Levchenko, K. The Role of State Support in Stimulating Innovation in Local Communities. *Economic Reforms in Post-Conflict Regions*, (5, 4) 2020: 89–103.
4. Martin, R. Recycling and Economic Stability in Post-Disaster Reconstruction. *Netherlands Journal of Environmental Economics*, (4, 2) 2018: 65–80.
5. European Commission. *The European Green Deal*. Brussels: European Commission, 2019. 48 pages. Print.
6. Podolska, E.A. A New Meaning and Innovative Ways of Ensuring Social Security. *Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya: Sotsiologiya i Politychni Nauky*, (20, 2) 2015: 19–25.
7. UNICEF. Social Integration of Internally Displaced Persons in the Post-War Period. *Humanitarian Bulletin UNICEF*, (10, 1) 2020: 45–60.
8. Zholnovych, O. Coordination between Central and Local Authorities in Post-Conflict Recovery. *Ukrainian Journal of Public Administration*, (8, 3) 2021: 50–68.
9. Wagner, J. Recycling Construction Waste as Part of a Circular Economy: Lessons for Ukraine. *Journal of European Studies*, (7, 4) 2019: 90–105.
10. Levchenko, K. State Mechanisms for Stimulating Economic Activity in Post-Conflict Regions. *Economic Reforms in Post-Conflict Regions*, (5, 5) 2020: 70–85.
11. Martin, R. Models of State Support for Small and Medium Enterprises in Post-Catastrophe Regions. *Netherlands Journal of Environmental Economics*, (4, 3) 2018: 120–135.
12. European Commission. *Implementation of Renewable Energy in Community Recovery*. Brussels: European Commission, 2019. 62 pages. Print.
13. Levchenko, K. Prospects for the Development of a Circular Economy in Ukraine. *Economic Reforms in Post-Conflict Regions*, (5, 6) 2020: 110–125.
14. European Commission. *Horizon Europe: Funding for Community Recovery*. Brussels: European Commission, 2019. 78 pages. Print.
15. Wagner, J. Green Energy in Community Recovery: The Experience of Germany. *Journal of European Studies*, (7, 5) 2019: 130–145.
16. Zholnovych, O. Digitalization of Local Governance: Estonian Experience for Ukraine. *Ukrainian Journal of Public Administration*, (8, 4) 2021: 120–135.
17. European Commission. *Horizon Europe and the Green Deal: Opportunities for Ukraine*. Brussels: European Commission, 2020. 90 pages. Print.
18. Ortina, H.V., Trusova, N.V. (2023). Public Administration of Personal Security in the Context of Sustainable Development and National Security. *Visnyk NUCD of Ukraine. Series: Public Administration*, (2, 19): 2023.